

30.7.13

ש.מ. : 15012

לכבוד

עו"ד אלי אברבנאל

משנה לפרקליט המדינה (תפקידים מיוחדים)

בפקס : 02-6467039

פרקליטות המדינה

שלום רב,

הנדון : ירי בלתי חוקי של כדורי מתכת מצופים גומי ע"י חיילים ושוטרי משמר הגבול במהלך פיזור

הפגנות ואירועי מחאה בשטחים

הרינו לפנות אליך בעניין שבנדון בבקשה כי תפעל לאלתר לשינוי כללי הפתיחה באש לחיילים בשטחים הכבושים ותאסור על השימוש בכדורי מתכת מצופים גומי כאמצעי לפיזור הפגנות ואירועי מחאה בשטחים. ירי כדורי מתכת מצופים גומי לעבר מפגינים במקרים שבהם לא נשקפת סכנת חיים לכוחות הצבא הוא ירי בלתי חוקי ומהווה הפרה חמורה של זכותם לביטחון אישי ושלמות הגוף וכן פוגע ביכולתם לממש את זכותם לחופש ביטוי ומחאה.

1. מזה שנים שארגון בצלם מתעד מקרים רבים של פגיעות באזרחים כתוצאה מירי לא חוקי ולא מבוקר של כדורי מתכת מצופים גומי (להלן: "כדורי גומיים") ע"י כוחות הצבא והמשטרה בשטחים הכבושים. מאז שנת 2000, נהרגו לפחות 19 פלסטינים מירי כדורי גומי, מהם 12 קטינים. האחרון שנהרג מפגיעת כדור גומי היה מוחמד עספור, בן 23, תושב הכפר עאבוד שבמחוז רמאללה, שנפצע בראשו מירי כדור גומי במהלך הפגנה ומת מפצעיו בבית החולים כשבועיים לאחר מכן, ב-7.3.2013.
2. רק בשנה האחרונה תועדו על ידי בצלם למעלה מעשרה מקרים כאלה של פגיעת אזרחים שלא סיכנו את כוחות הצבא ומשמר הגבול, מירי כדורי גומי לעברם. אחד המקרים האלה התרחש ביום שישי, 19.7.13, כאשר במהלך ההפגנה השבועית בכפר א-נבי צאלח, נפצעה שרית מיכאלי, דוברת ארגון בצלם (להלן: "שרית"), מפגיעת כדור מתכת מצופה גומי שנורה ע"י שוטר מג"ב לעברה בזמן שצעדה ביחד עם המפגינים ותיעדה בווידיאו את מהלך ההפגנה.
3. כדור הגומי שפגע בשרית נורה מטווח של פחות מעשרים מטר כאשר שרית עמדה עם מצלמתה ולא השתמשה באלימות כלשהי ולא היוותה כל איום על כוחות הצבא ומג"ב שנכחו במקום. הכדור חדר לירך של שרית והוצא במהלך ניתוח בבית חולים.

4. מאז תחילת שנת 2013, הגיש בצלם 4 דרישות לפתיחה בחקירה לפרקליטות הצבאית בעקבות אירועים של פגיעת אזרחים כתוצאה מירי כדורי גומי לעברם.

ארבע הדרישות לפתיחה בחקירה מצורפות למכתב זה ומסומנות א', ב', ג' וד'.

5. בתאריך 31.8.08, פנה בצלם ליועץ המשפטי לממשלה דאז, עו"ד מני מזוז, בדרישה כי יורה להפסיק לאלתר את השימוש הבלתי חוקי בכדורי גומי ע"י חיילים ושוטרי מג"ב בגדה המערבית, וזאת בעקבות הצטברות של עדויות רבות מהן עולה חשד כבד כי כוחות הצבא אימצו פרקטיקה בלתי חוקית של ירי מופקר של כדורי גומי.

רצ"ב הפניה האמורה ומסומנת ה'.

6. כארבע שנים לאחר מכן, ב-29.2.12, התקבלה תשובתו של קודמך בתפקיד, עו"ד שי ניצן, לפניה זו (להלן: "התשובה"). בתשובה נמסר כי משטרת ישראל הפסיקה את השימוש בכדורי גומי, כבר בשנת 2001, וזאת בהתאם להמלצותיה של ועדת אור. יחד עם זאת, הובהר כי שינוי דומה לא נעשה בהוראות הפתיחה באש החלות בשטחים, וכי מלבד ההגבלות שנקבעו על השימוש בנשק זה, ההיתר להשתמש בו בשטחים תלוי ועומד, וזאת למרות המלצותיה הברורות של ועדת אור.

רצ"ב התשובה ומסומנת ו'.

7. נזכיר, כי ועדת אור שקבעה בדוח מאוגוסט 2003 כי כדורי הגומי הם נשק בלתי מדויק מטבעו ואי הדיוק שלו גדל עם הטווח שבו הוא נורה:

"גלילוני הגומי נורים שלושה ביחד. בעת הירי הם מתפזרים באופן בלתי מדויק ובלתי ניתן לצפייה מראש. בשל אי יציבות אווירודינמית והיעדר גיאומטריה בליסטית, הם אינם פוגעים במדויק במטרה אליה הם מכוונים [...] פיזור גלילוני הגומי לאחר הירי עלול להביא לכך שכיוון הירי לחלק מסוים בגוף אינו מונע בהכרח פגיעה בחלק רגיש ופגיע יותר. יתר על כן, בשל פיזורם של גלילוני הגומי עלול אחד הגלילונים לפגוע באדם הנמצא בסמוך לאדם שאליו כוון הירי. לפיכך, כשהירי נעשה לעבר המון, קיים סיכון ממשי שייפגע ממנו אדם אשר לא היתה כוונה או הצדקה לפגוע בו, ואשר כל חטאו היה בכך שנמצא סמוך למי שהיתה הצדקה להשתמש בירי לעברו".¹

8. ועדת אור המליצה להפסיק את השימוש בכדורי הגומי כאמצעי לפיזור הפגנות, אך קבעה שאין מניעה להשתמש בהם כאמצעי ביניים בנסיבות שבהן נשקפת סכנת חיים לכוחות הצבא או המשטרה, לפני השימוש באש חיה.²

¹ דו"ח ועדת אור, סעיף 9.
² דו"ח ועדת אור, סעיף 62.

9. בתשובה צוין, כי אף שמסקנות ועדת אור לא מחייבות בשטחים, לאחר שנבחנו כלל ההיבטים הנוגעים לשימוש בכדורי גומי, נקבעו מגבלות ותנאים לשימוש בכדורי גומי שמטרתם למנוע פגיעה מיותרת באזרחים. בין היתר, נמסר כי "ניתן יהיה לעשות שימוש בתחמושת מסוג זה, בנסיבות של הפרות סדר מהן נשקפת סכנה לשלמות גופו של אדם, מקום שאמצעים אחרים, פחותים בחומרתם, לא יועילו להסרת האיום הנשקף לכוחות צה"ל. זאת, תוך קביעת טווחי בטיחות לשימוש בתחמושת זו, ותוך הטלת מגבלות נוספות." הנהלים עצמם לא הועברו לידינו.

10. הצטברות המקרים של פגיעה ואף מוות מירי גומי גם בשנה האחרונה לבדה מצביעה על כך שגם לאחר הבחינה של הוראות השימוש בכדורי גומי, השימוש בנשק זה במהלך אירועי מחאה ועימותים עם הצבא עודו מסוכן, לא מדויק ומופרז. בין אם הדבר נובע מתכונות הנשק עצמן, שמקשות על ירי מדויק, כפי שקבעה ועדת אור, ובין אם מירי רשלני שנעשה בניגוד להוראות, ברור כי השימוש בכדורי גומי כאמצעי לפיזור הפגנות פוגע פגיעה קשה ובלתי מידתית בזכותם של התושבים הפלסטינים לחיים, לביטחון אישי ולשלמות הגוף, ולחופש הביטוי ולזכות למחאה. אי לכך, אין כל ספק כי קיים צורך בשינוי ההוראות הקיימות ובעיגון האיסור הגורף על השימוש בכדורי גומי גם בהוראות הפתיחה באש בשטחים.

11. לאור האמור לעיל, נבקשך, ראשית, להעביר לידינו את הנהלים הנוהגים כיום ביחס לשימוש בכדורי גומי על ידי כוחות הביטחון הפועלים בשטחים הכבושים. שנית, נבקשך לפעול לאלתר על מנת לעגן את האיסור על השימוש בכדורי גומי כאמצעי לפיזור הפגנות ואירועי מחאה בשטחים, למעט במקרים מסכני חיים, כפי שהומלץ על ידי ועדת אור, וכן לדאוג להבהרת והעברת הנהלים לכוחות הצבא ומשמר הגבול הנמצאים בשטח.

12. נודה על טיפולכם המהיר והמסור בבקשה.

בברכה,

נועה טל,
בצלם

רגד ג'ראיסי, עו"ד
האגודה לזכויות האזרח

העתקים:

עו"ד יהודה ויינשטיין, היועץ המשפטי לממשלה, בפקס: 02-6467001
עו"ד שי ניצן, המשנה ליועמ"ש הממשלה, במייל: shain@justice.gov.il
אלוף ניצן אלון, מפקד פיקוד המרכז, בפקס: 02-5305741
אלוף דן עפרוני, הפרקליט הצבאי הראשי, בפקס: 03-5694526
אל"מ דורון בן ברק יועמ"ש איו"ש, בפקס: 02-9977326
תא"ל תמיר ידעי, מפקד אוגדת איו"ש, בפקס: 02-9970436
ניצב עמוס יעקב, מפקד מג"ב איו"ש, בפקס: 08-9770420